herpy

LACERTIDER

Madagascar Girdled Lizard

Zonosaurus madagascariensis

Zonosaurus madagascariensis är en långsträckt, dagaktiv ödla från Madagaskar med två ljusa ränder längs ryggen och en svans som är nästan dubbelt så lång som kroppen. Den blir upp till 36 cm, är snabb och vaksam och äter både insekter och lite frukt. Arten kräver djupt bottensubstrat med ett fuktigt hörn, en varm solplats och UVB. Skötseln bygger delvis på nära släktingar.

Familj: Gerrhosauridae Tidigare namn: *Cicigna madagascariensis*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**30-36 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Savann och regnskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**100 × 50 × 50 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**22-28 °C**
Värmeplats	**38-42 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter och frukt**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**2-5 ägg**
Inkubation	**70-80 dagar** vid 29-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Zonosaurus madagascariensis är en långsträckt ödla i familjen Gerrhosauridae. Kroppen är lätt tillplattad med en spetsig nos, korta men välutvecklade ben och en lång svans som är nästan dubbelt så lång som huvud och kropp tillsammans. Fjällen är släta och sitter i regelbundna tvärrader, och längs sidorna löper en tydlig hudfåra. Grundfärgen är brun till rödbrun med mörka fläckar och små ljusa fläckar på benen. Två blekgula ränder löper från ögat längs ryggens sidor och slutar vid svansroten. Det skiljer arten från *Z. laticaudatus*, vars ränder fortsätter ut på svansen. Buken är gråaktigt vit, och strupen kan vara rödaktig.

Djuret blir upp till 36 cm inklusive svans. Hanarna har bredare svansrot och större lårporer än honorna. Arten beskrevs 1831 av John Edward Gray som *Cicigna madagascariensis*. Djuren på Glorioso- och Cosmoledo-öarna räknas som underarten *Z. m. insulanus*.

Arten är vanlig i naturen och trivs nära människor, men den är sällsynt i terrarier. Flera arter i släktet *Zonosaurus* hålls, men för just *Z. madagascariensis* finns det bara få detaljerade erfarenheter. Terrariemått, temperaturer och avel bygger därför delvis på de närmaste släktingarna, och det framgår av texten var så är fallet. Livslängden är inte dokumenterad; 10-15 år är

en uppskattning utifrån släktingar.

Utbredning och livsmiljö

Zonosaurus madagascariensis finns över större delen av Madagaskar och är vanligast i öster, men lever också i väster och söder. Den finns dessutom på de närliggande öarna Nosy Be, Nosy Komba, Nosy Sakatia och Nosy Tanikely. Underarten *Z. m. insulanus* lever på öarna Glorioso och Cosmoledo norr om Madagaskar.

> **Naturlig utbredning:** Madagaskar och Seychellerna.

LIVSMILJÖ

Arten lever i öppna och nedbrutna fuktiga skogar i låglandet och på mellanhöjd, i torra, öppna landskap, i plantager, i åkerkanter och i snår. På Cosmoledo lever den i öppet snår. Den är knuten till solvarma gläntor, skogsbryn och snår, där den jagar på marken. Den gömmer sig i små gångar vid foten av buskar och kan klättra ett stycke upp längs trädstammar.

Djuret är dagaktivt och lever ensamt. Det jagar aktivt och äter ett brett urval av insekter, men tar också frukter och bär. Honorna lägger få, stora, avlånga ägg i fuktig jord.

Skötsel

TERRARIET

Ett fullvuxet djur behöver ett terrarium på minst 100 × 50 × 50 cm (längd × bredd × höjd), och ett par minst 120 × 60 × 50 cm. Måttet är en uppskattning utifrån de närmaste släktingarna: ett par av den något större *Z. haraldmeieri* kan hållas i 90 × 50 × 50 cm, men *Z. madagascariensis* är mycket aktiv och behöver plats att springa på. Större är bättre.

Bottnen ska vara 5-10 cm djup och bestå av en blandning av sand och gödselfri jord. Håll ungefär en tredjedel av bottnen fuktig, så att djuret kan välja. Arten gräver, framför allt på kvällen, och i ett djupt bottensubstrat håller gångar och gömslen. Inred med rötter, korkbark, halva rör och flata stenar som gömslen och klätterplatser. Fäst stenarna så att de inte kan rasa. Ett fuktigt gömställe med fuktig kokosfiber eller sphagnum i ena änden används vid hudömsning och som äggläggningsplats.

Terrariet ska ha lock och god ventilation. Djuret är snabbt och kan ta sig upp över kanten om inredningen står högt. Värmelampor ska skärmas av med galler.

TEMPERATUR

Arten behöver en tydlig gradient. Luften i terrariet ska vara 22-28 °C på dagen, och solplatsen ska ha en yttemperatur på 38-42 °C, mätt med en infraröd termometer. Siffrorna är lånade från *Z. haraldmeieri* och andra arter i familjen. Använd en värmelampa över den högsta punkten och en värmematta under ena änden av bottnen. Djuret ska kunna dra sig helt undan värmen.

På natten kan temperaturen sjunka till 20-24 °C. Släck värmelampan och låt en svag värmekälla under bottnen vara på om rummet är kallt. Mät med digitala termometrar med givare i båda ändar. Djuret solar sig i korta perioder på förmiddagen och eftermiddagen och söker sig därefter ner i bottensubstratet.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Den relativa luftfuktigheten ska vara 40-60 %, med högre fukt i det fuktiga hörnet och i bottnen. Arten lever både i fuktig skog och i torra, öppna områden, så luften får inte vara ökentorr, men inte heller blöt. Håll en tredjedel av bottnen fuktig och spraya lätt varje dag. Låt bottnen torka upp något, så att mögel inte får fäste.

Sätt fram en skål med färskt vatten som är stor nog att ligga i. Djuret ligger gärna i vattnet, framför allt på eftermiddagen och under hudömsning. Byt vattnet dagligen, för skålen blir snabbt smutsig.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och solar sig i öppna gläntor, så den behöver kraftigt ljus och UVB. Använd ett T5 HO-rör på 10-12 % över solplatsen i en reflekterande armatur, motsvarande Ferguson-zon 3, och ett dagsljusrör eller en LED-lampa för resten av terrariet. Målet är ett UV-index på 2-4 på solplatsen och lägre i resten av terrariet. Zonen är en uppskattning utifrån

levnadssätt och livsmiljö.

Tänd ljuset 12-14 timmar på sommaren och 10-11 timmar på vintern. Byt UVB-rören enligt tillverkarens anvisning och kontrollera med en UV-mätare.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Arten är allätare med tyngdpunkt på insekter. I naturen äter den ett brett urval av insekter och andra smådjur, men också frukt och bär. Basfodret är insekter: syrsor, gräshoppor, dubiakackerlackor, mjölmaskar och enstaka små supermaskar, som alla ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon. Ge en liten portion frukt och grönt i en skål tre till fyra gånger i veckan, t.ex. bär, papaya och riven morot. Banan bör bara ges sällan på grund av det höga fosforinnehållet.

Ett vuxet djur kan få en upptinad nyfödd mus varannan vecka, men inte oftare, så att det inte blir fett. Damma insekterna med kalk utan D3 vid de flesta utfodringar och med ett multivitamin en gång i veckan. Mata insekterna med näringsrikt foder i minst ett dygn innan de ges.

Ungdjur matas dagligen och vuxna varannan dag, så mycket som de kan äta på 10 minuter.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Zonosaurus madagascariensis är snabb, nyfiken och vaken. Den är skygg inför nya saker och drar sig in i ett gömställe eller gräver ner sig när den blir skrämd. Svansen kan kastas av och växer ut igen, så ta aldrig tag i den. Djuret vänjs bäst vid människor genom lugna rörelser vid terrariet och utfodring med pincett. Det kan bli tamt nog att ta foder från fingret, men det är inte ett djur som ska tas upp varje dag.

Arten lever ensam i naturen. Håll bara en hane i varje terrarium. Ett par kan hållas ihop i ett stort terrarium med två solplatser och många gömslen, men två djur går inte alltid bra ihop. Skilj dem åt om det ena jagas eller hålls undan från föda och värme. Tvätta händerna efter all kontakt med djur och terrarium.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna har bredare svansrot och större lårporer än honorna. Storlek och ålder vid könsmognad är inte dokumenterade för arten. Sätt först djur i avel när de är fullvuxna och i gott hull.

PARNING

Parningen är inte beskriven för arten. Hos släktingar följer aveln årstiderna: en vinterperiod med kortare dagar och något lägre temperatur följd av längre dagar och mer värme på våren sätter igång parningen. Ge djuren en kortare dag och lägre temperatur på vintern, och öka dagslängden och värmen igen på våren. Håll uppsikt över parningen och skilj djuren åt om honan får sår.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger upp till fem stora, avlånga ägg i fuktig jord. Hur många kullar hon lägger per år är inte dokumenterat. Ge henne en äggläggningslåda med 10 cm fuktig jord eller kokosfiber där hon kan gräva. Utan en lämplig plats kan hon hålla kvar äggen, och det kan bli livshotande.

INKUBATION

Äggen flyttas försiktigt, utan att vändas, till en behållare med fuktig vermikulit och inkuberas vid 29-30 °C. Inkubationstiden är inte dokumenterad för arten. Siffrorna är lånade från *Matobosaurus validus*, där äggen kläcks efter 70-80 dagar vid 30 °C, så inkubationstiden för *Z. madagascariensis* kan avvika.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är inte beskrivna för arten. Håll dem i ett mindre terrarium med samma inredning som de vuxnas, med många gömslen, UVB och en solplats. Mata dem dagligen med små insekter damade med kalk. Skilj dem åt när de växer, så att de inte slåss om föda och värme.

Hälsa och vanliga misstag

Det finns ingen artspecifik hälsolitteratur. Följande är de typiska problemen hos dagaktiva ödlor:

- Skelettförändringar (metabol skelettsjukdom) vid för lite UVB och kalk. Ge UVB och damade insekter.
- Fetma vid för många möss och för lite motion.
- Luftvägsinfektion och hudproblem vid ständigt blött bottensubstrat utan torra zoner.
- Hudömsningsproblem vid för torr luft. Ge ett fuktigt gömställe.
- Äggläggningssvårigheter hos honor utan lämplig äggläggningsplats.
- Inälvsmask och kvalster, framför allt hos vildfångade djur. Sätt nya djur i karantän i minst tre månader och låt undersöka ett träckprov.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig svansrot och kraftiga ben, äter villigt och är aktivt. Väg djuret regelbundet, för viktnedgång är ofta det första tecknet på sjukdom. Kräldjur döljer sjukdom, så uppsök en veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret magrar, inte äter eller verkar slött.

Djur i handeln kan vara vildfångade. De har ofta fler parasiter och är mer stressade än uppfödda djur, så fråga alltid efter djurets ursprung.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.